

ADDITIO.

a Servitus, &c. Quomodo & quando acquiratur possesso servitutis, vide Alexan. conf. 142. in 1. col. & quomodo ius servitutis acquiratur per prescritionem, & quando tempore, conf. 113. per rotum, in 1. vol.

CAPUT XIV.

Quis possit constitutere servitutes reales.

1. Dominus qui non est verus, sed quasi, sicut est bona fides imperii, an predio alieno per ipsum bona fide erupto, servitutem imponere valeat.
2. Dominus qui utile habet sicut emphyteta, vel livellarius, an servitutem imponere possit.
3. Vasallus usque dominum in fundo habens, ex hisipso fundo fideliter servitutem imponere valeat.
4. Superficarius, ex fundo superficiae servitutem imponere possit.
5. Dominus directus, ex fundo suo servitutem imponere valeat.
6. Hæres rei legatus ex servitutem imponere possit.
7. Dominus fundi, qui ipsum alteri aut fisco obligavit: puta, si pecunia certo tempore soluta non sit, & vendi valeat, an possit servitutem ipsi imponere.
8. Dominus fundi, in quo alias usumfructum habet, an illi fundo servitutem imponere possit.
9. Fundo suo an quispiam servitutem imponere valeat, in quo alius habet servitutem realem, in ipsius tamen praedictum.

vete

10. Maritus an fundo dotali servitutem imponere valeat.
11. Usufructarius an fundo, in quo usumfructum habet servitutem imponere possit.
12. Jus inferendi in sepulchrum qui habet, an sepulchro servitutem imponere valeat.
13. Dominus qui adhuc non est, vel quasi, dea proximo vel continuo futurus est, an servitutem imponere possit.
14. Imperator, ten præcepti, vel senatus privatae, & concedere potest, per viam publicam aquam ducere sine tamen vicinorum incommode & num. 13.
15. Servitutem habens alteri eam concedere non potest, nisi hoc ei permisum fuerit.
16. Servitutem habens alteri eam concedere non potest, nisi hoc ei permisum fuerit.
17. Si concessisti aquam Tilio, que in fundo tuo oritur, ut eam ad fundum suum ducere possit, an postea eandem mibi concedere valeas.
18. Præcepti in mari servitutem imponere potest.

Tertio est principaliter videndum, quis possit has servitutes reales constitutere, vel imponere. Dic, ille, qui est dominus prædicti vicini potest imponere, & alius quam dominus alterius prædicti potest acquirere: nemo enim potest servitutem acquirere urbano vel rustico prædicti, nisi qui habet prædia, texti, &c. in l. 1. §. 1. ff. commun. prædi. insti. de serv. §. inter rusticis univer. ideo autem. Et quod dixi de domino, intellige de illo, qui est verus dominus prædicti & pleno jure.

Sed * quid si non est verus dominus sed quasi dominus, sicut est bona fides imperii, an iste potest imponere servitutem prædicti alieno per ipsum empto bona fide; sed quid si non esset

De Servit. Urban. Prædior.

31

verè publiciana? & sic esset quasi dominus, ut Inst. de ait. §. sed & iste. & in c. Abbate Jane, de re jur. in 6. tunc bene posset imponere servitutem: ut est casus in l. si ab eo 18. ff. de pugnac. & idem tenet Azo, in summa, C. de serv. §. constituit autem has servitutes & habetur in l. si ego, §. 1. de publi.

2. Item, * quid de illo, qui habet utile dominium, sicut est emphyteta, vel livellarius, l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vetrici, vel emphyt. pet. & no. in leg. si ut cerio, §. si dubius vehiculum, ff. commod. & not. Spec. in tit. de locat. §. nunc aliqua versi. 45. & dicitur etiam quasi dominus, ut not. gloss. in leg. 3. de servit. an possit imponere servitutem emphytico? Et videatur quod non, quia emphyteta non potest alienare sine consenti dictioni domini, ut l. fin. in princ. C. de jur. amph. & c. potest, extr. de locat. ergo nec servitutes imponere, quia contingit sub verbo alienatio: ut l. fin. Cod. de reb. alie, non alienan. Contrarium facilius ut possit, est text. cum gloss. in l. 1. de servit. & ibi hoc tenent Dd. & maximè Flor. & Paul. de Castr. & idem tenet Dyn. insti. de altior. §. aquæ, in 5. quasi. & Bzo. in summa C. de servit. verscul. consti. & Bart. in l. 1. §. fin. de superficie. & idem tenet Bal. in c. 1. §. quid ergo, in tit. de investit. de reb. alie, fac. in usib. fund. Idem tenet Guid. & Dd. in l. & in provinciali. C. de servit. Et facit quod proxime dicant de vasallo, & superficiario: quod intellige durante emphytico, seu livello. Sed finita emphytico, quia revertitur ad dominum directum, & consolidatur cum proprietate, tunc finitur etiam servitus, ut probatur in d. c. 1. §. quid ergo, de investit. de rebus alien. fac. &

ibi hoc not. Bald. & Iac. de Alu. & not. Barto, in l. 1. §. fin. de superficie. & probatur in l. is cu. 11. §. 1. Digest. quemadmodum. servitus amittit, & ibi hoc not. tenet Flor. & idem tenet Bald. Sali. & Paul. de Castr. & Dd. communiter in d. l. & provinciali. C. de serv. & probatur in l. lex vetrici fundo, ff. de pugnac. Et per hanc rationem refutato jure feudum concedentis, resolutus jure feudum recipiunt, seu recipientis, ut d. l. lex vetrici, & d. c. quid ergo, & d. c. 1. §. fin. & per Bald. in tit. de contr. investit. & l. si quis dannum, §. fin. ff. loc. & l. pen. §. predium, de leg. 1. & l. Status Florni, 48. §. Cornelio, ff. de jur. fin. ibi casus notabilis cum famili, quod est notandum, quia quotidie hoc contingit.

Item * quid de vasallo qui etiam dicitur habere utile dominium in fundo, ut est texti. & gloss. & ibi Bald. & Dd. in d. §. quid ergo & est gloss. fin. Inst. de usufructu in princ. & est gloss. 2. extr. in c. cum Beroldian. de re jud. & habetur per Bald. in l. unica in 6. chart. C. de confess. & in l. 1. in ultima. col. C. si plus. una sent. an ipse possit ponere servitutem in fundo feudali. Videatur quod sic: ut est casus in d. c. 1. ver. quid ergo, quod vult, quod durante fundo, daret servitutis impeditio, sed ex finito, finitari servitus impedita: propterea dixi in emphytico, seu livellario, & ibi tenent Bal. & Iac. de Alver. & idem tenet Dd. in l. & in provinciali. C. de serv. & in l. 3. ff. serv. tit. generali, & Cyn. in l. fin. §. pen. ante fin. C. communia de leg. & habetur per Iac. de Bel. in c. 1. §. præterea in tit. de capitulo Conradi in sib. fendor.

Item * quid de superficiario, qui habet utile dominium: ut not. gl. 2. Inst. de usufructu, in princ. & probatur in l. §. quia

quia autem 6. de superficie. & inducitur quasi dominus, ut nos. glof. in l. 3. ff. de serv. & videatur, quod servitus fundo superficiario imponi non possit: quia superficiarius dicitur habere quandam servitutem in solo, ut l. si tibi homo. §. fin. deleg. 1. sed servitus servitutis eius non potest, ut est text. inl. 1. de usuf. leg. ergo. &c. Tu autem dicas contrarium, scilicet quod possit imponere servitutem, ut est text. in l. 3. ff. de serv. & ibi hoc tenet gloss. & Dd. & idem hoc tenet Azo. in summa. C. de serv. §. constitutus, & Bart. inl. 1. § fin. de superficie. & Nicol. Ma. & lac de Alva. in d.c. §. quod ergo in tit. de invest. de re alie. fuit. Nec sit verum, quod superficiarius habeat servitutem, ut dicit gl. in d. l. 3. sed habet utile dominium quod est contrarium servituti: nam res mea non potest mihi servire, ut l. utrumq. ff. si usuf. pet. & in l. in re commun. de servit. verb. pred. Nec obstat d. l. si tibi homo. §. fin. cum de servitu, intelligitur imponere. Et sic secundum Paul. de Calt. & melius, quod esse superficiarius, habeat servitutem & utile dominium. Nam si habeo superficiem in solo tuo illud tuum solum dicitur servire superficiem meam, in quantum habet hoc opus, quod tencatur eam sustinere, & ita loquitur text. in d. l. si tibi homo. §. fin. Sed si consideramus ipsam superficiem, qua non est servitus, sed potius predium dominans solo tuo, dum illud teneatur eam sustinere huius praedio quod in superficie bene posset servitutem imponere, & non est servitus servitutis, & ita loquitur text. in d. l. 3. de servit. Et quod dixi, superficiarius posse imponere servitutem superficie, intelligitur durante superficie: sed ea finita finitur servitus, ut dixi de emp. & fendantario, & ita tenet Bart.

int. 1. §. fin. de superficie. & Dd. in d. l. 3. de serv. & l. & provinciali. C. eod. tit. & Flor. in l. si cui. §. 1. quemadmodum servit. amittat. Item quod dictum est, de emphyteuta, vafallo, & superficiario, dicas etiam idem in quoconque alio habente dominium utile, ut not. Bart. in d. l. 1. §. fin. de superficie.

Item quid * de domino directo, an si posset servitutem imponere suo fundo, & dic si est dominus directus pleno iure, ita quod nullus habeat utile, dominium, & tunc sive imponat ipsi solo sive adificio, valet ipsa servitus imposta, ut l. 3. de servit. & dixi supra circa primum hujus tertiam quae sit principalis, & afficit solum sicut adificium, & ideo destruendo adificio durat in solo, & refecto adificio reintegratur in eo: I. servitutes que in superficie. §. si substantiam, de servit. ub. pred. secundum. Paul. ibi. & in d. l. 3. Sed si quis est dominus tantum directus, & aliis utilis, qui habeat utile dominium, sicut est emphyteuta seu fendantario, & superficiarius, ut dixi in quæst. precedentib. & sic non posset imponere servitutem, qui habet directum dominium in praedium habens utile, & ita intelligo d. l. 3. de servit. & ita vult Paul. de Calt. & ad hoc vide quod dicam de usufructuario.

Item quid * de haerede qui etiam dicitur dominus: Inß. de hered. quæst. & differt. §. pen. an possit imponere servitutem rei legate alicui sub conditione? Et dixi quod sic: sed adveniente conditione extinguitur servitus, text. in l. si cui. 1. §. 1. quemad. serv. amittat. & in d. l. fundam. sub condit. & demonstr. pro hoc etiam l. fin. §. fin. autem sub condit. Cod. communia de leg. & l. seruo legat. §. 1. Et quod ibi not. per Batt. & Dd. de leg. 1.

Item * quid de dominio fundi, qui ipsum.

ipsum obligavit aleeri, aut hisco: puta si pecunia non sit soluta certo tempore, & possit vendi, an interim dominus possit imponere servitutem? Dic, quod sic, ut est text. in l. plerunque in fin. iii. de regn. iur. & idem dicas in quolibet, qui rem alicui debet ex contractu aliquo, ut antequam tradat, possit servitutem imponere, arg. leg. sciens, in fin. de contraben. emp. not. gloss in d. l. plerunque, quod semper intellige, scilicet servitutem durare, donec durat dominium imponens, & non altera. Quod dixi dominum posse imponere servitutem fundo, intellige quando est unus dominus tantum fundi. Nam si essent plures, deberent omnes concorditer imponenda servitutem: alias unus tantum non posset imponere: text. manifestus est in l. 2. ff. de serv. Sed si unus servitutem concederet, sine aliis, non teneret ipsius concessio iure servitutis, ramen ipse concedens non posset prohibere eum, cui concessit iure concessio. Si vero unus primo concessio servitutem, deinde alter, vel alii domini tunc variis temporibus concesserunt, vel ratificaverunt etiam singulariter, & de per se, tunc confirmatur prima concessio per novissimam, & trahuntur primæ concessiones, vel prima concessio ad tempus ultime concessions, perindeque sit, ac si omnes tunc concederent. Et video si tempore ultima concessions non esset possibile primos concedere posse, vel quia defuncti sunt, vel quia patres p. adi alienaverunt, pendebit haec ultima concessio donec illi qui successerunt in locum prioris vel novi socii concedant servitutem, & haec probantur in l. per fundum, de ser. usuf. pred. & leg. fi. commu. pred. & not. Azo. in summa. ff. de ser. tit. generali.

Item quid in domino fundi in quo si alius haberet usumfructum, an dominus possit illi fundo servitutem imponere? Dicas quod non, etiam contentiente usufructuari, nisi si talis servus, per quam conditio usufructuarii deterior non sit, ut text. in l. sed & si quod. 25. §. fin. cum l. seq. & ibi gl. vide Dig. de usuf.

An possit imponere servitutem fundo suo in praedium habentis aliam servitutem realem? dicas quod non, text. est in leg. certo generi, §. 1. & l. per quem de serv. usuf. pred. & ibi per Dd. & haberis per gloss. & Dd. in l. pred. Cod. de serv. & aqua. Poret tamen dominus acquirere servitutem fundo fructuario, text. est in dicit. l. sed & sequit. §. fin. sicut etiam dixi supra de fundo feudatorio, & adde quod dicam infra versic. quid de usufructuario.

Item, quid * de marito a, an possit imponere servitutem fundo dotali: Et videretur quod sic, quia est unus illius fundi, leg. in reb. & c. de jure dor. l. doce ancillam, Cod. de rei ven. contra est in l. Julianus cum l. seq. de fun. dor. Ratio est, quia non habet liberum dominium, ut not. Bald. in d. l. & in provinciali. Cod. de serv. quod intelligo de fundo dotali inestimato: quia ille reputatur esse uxoris, ut d. l. in reb., fecis si esset estimatus tali estimatione, qua exemptionem faceret: ut ibi not. & in d. l. doce ancillam, quod in dubio presumitur, ut est gloss. not. in l. si. inter virum C. de jure dor. & not. Cyn. in l. 4. in ult. quæst. C. commod.

Item * quid de usufructuario b, an possit imponere servitutem fundo in b quo habes usumfructum? Et video, quod sic durate usufructu, quia usufructus est pars dominii fundi, sicut

est vasallus, & superficiarius. Dicas coartarium, quia minor est dominus: quam maritus rei totalis, & maritus non potest, ut dixi, ergo, &c. Item quia usufuctarius meliorem conditionem facere potest, sed non determinem, rex est in l. aquifimum, §. fin. ff. de usufuct.

12. Item an ille * qui habet jus inferendi in sepulchrum, possit imponere servitutem sepulchro? Sic quod non, l. i. ff. si seru. ven. & l. caveri communia pred.

13. Item quid * de eo qui non est adhuc dominus, vel quasi, sed proxime vel continuo est, futurus dominus: an possit imponere servitutem, ut in hoc exemplo: emo a te predium, vel ex alio titulo accipio, & in exceptione, vel tradizione impono et servitutem ad aliud predium tuum quod retines, an possim? Et dicas quod sic, text. est in l. qui duas, de ser. legat. & in l. s. quis duas, 6. ff. commun. prad. & in l. et fundo, de ser. & ita tenet Azo. in sum. C. de ser. §. constitutur autem. Pro hoc facit, quia quod proxime faciendum est, habetur pro iam facto, ut l. penult. de t. stat. milit. Et quod dixi de empacho, intellige de quocunque acquirente jus, quod sibi debetur, post servitutem imponere, sicut est livellarius, & vasallus, & similes, secundum ea quae supra dicta sunt.

14. Item * Imperator, seu princeps potest concedere e private aquam ducere per viam publicam sine incommmodo vicinorum, text. est in l. servitutes 14. §. publico de seru.

15. Item * senatus potest, ut l. i. in princip. nequid in fin. publ. & non gloss, in d. §. publico, & intelligitur sine maximo aut magno incommmodo, ut ibi not. gl. & habetur in l. quoties, C. de pra-

cip. Imper. off. end. & not. Azo. in summa, C. de ser. §. constit. autem, pro hoc l. 2. §. merito, & §. si quid à principe, ne quid in loco publ. & ibi at hoc habetur. Privatus autem in fluminis publico, vel in aliqua alia aqua publica, ad publicum usum destinata, non potest concedere servitutem, puta aquam per totam tollendam ex flumine, vel hauriendam, nec servitutem castello imponere, & si fiat talis confessio, vel impositio, non tenet iure servitutis: sed ille cui facta est talis confessio, vel impositio, tuendus est in jure suo, quod possidet contra cum, qui concessit, text. est in l. 2. commun. prad. & castellum sit receptatio publica, l. i. §. ante pen. de aqua quorid. & effusa, & est text. cum gl. in l. si vend. §. fin. de att. empt.

Item * ille qui habet servitutem, al. 16 teri eam concedere non potest, nisi hoc est ei permisum: quia non potest esse servitus servitutis, l. i. de usufuct. leg. si tamen qui habet servitutem aqua duecunt, & aquas postquam ingessla est fundatum meum, vel illum alij concedere possunt, nisi noceam fundo servienti, text. est cum gloss. in l. ex meo, de seru. rust. pred. in l. i. §. ult. Labeo, de aqua quorid. & effusa, & hoc tenet Azo. in summa. C. de ser. §. constit. in fin. & idem tener gl. fin. ante finem, in l. cum effent §. 1. de seru. rust. pred. & in dictis jurib. de hoc non. in l. praf. C. de seru. & aqua. Et praedicta intellige de constitutione, qua imponit servitutem. Personaliter autem quilibet, qui non habet predium, potest se obligare pro servitute praestanda, ff. famil. heres. l. heredes, §. an ea.

Sed quid, * si aquam quae oritur 16 in fundo tuo, concessisti Tilio, ut possis eam ducent ad fundum suum, an possis

possis postea etiam mihi concedere? Et gloss. in d. l. præf. dicit, quod sic, si caner abundat, quod utique sufficiat, per l. Lucio, de aqua quot & asti, ita fuit determinatum Bononiae inter fratres Prædicatorum, quibus primo communias concesserat aquam, & Minores, quibus secundo concessit, quia fuit judicatum & valere secundam concessionem, ex quo non derogabat priori, ut not. Dd. in d. l. præf.

18. Ultimo not. * quod princeps, in mari potest ponere servitutem, ut est text. juncta glo. in l. venditor, in prine. Cod. commun. prædio, de quo vide omnino quo dicam in §. 9. principali.

ADDITIO.

a. Marito, &c. Adde Conn. cons. 170. in 4. vol.

b. Usufruct. Adde Conn. consil. 188. in 2. volum. & an usufuctarius reneatur tributa solvere, datia, & similia, vide Alex. cons. 4. in ult. connata. in 5. volum.

c. Concedere. Quando aliquid alicui conceditur, licet ad aliquem usum, an censeatur concepta proprietas, vide Conn. cons. 195. incip. videtur in 4. volum.

CAPUT XV.

Qui possint acquirere servitutem, seu quibus possint servitutem concedi.

1. Servitutem alicui fundo quæ impo-

nere possunt, eidem etiam ac-

quirere valent.

Q uarto principaliter dicamus, qui possint acquirere servitutem, seu quibus possint servitutes concedi. Et dic, quod illi, qui sunt domini, vel quasi domini vicinorum prædiorum, possint acquirere servitutem fundo suo, sicut possunt imponere eadem ratione, ut l. ei qui pignori, de seru. & l. i. communia præd. secundum Azo. in sum. C. de seru. §. fuit autem, in princip.

Ex quo nota regulam, quod omnes, qui possint imponere servitutem uni fundo, eadem ratione & multo magis possunt ei acquirere: quia meliorem conditionem regulariter potest quis facere, licet deterioriem aliquando non possit: ut ex tex. in c. §. quid ergo, de invest. in re. alie. s. l. & l. aquifimum, §. 1. de usufuct. & l. fin. de usu & habet. Et ideo feudatarius seu vasallus potest acquirere servitutem fundo feudatario: ut est tex. in d. §. quid ergo, & idem dicas in emphyteura, & simil. Imo etiam plus dico, quod ille qui non potest imponere servitutem fundo, potest ei acquirere, sicut est dominus in fundo, in quo alius habet usufuctum. Ut est text. in l. sed & si quid. §. 1. de usufuct. Item illi qui habet jus inferendi in sepulchrum servitutem viae, & sepulchrum acquirere potest, licet sepulchrum imponere non possit, ff. si servit. vend. l. i. commun. præd. l. cavers & idem dicas de similibus. Et procedunt prædicta, quando est unus tantum, cui est acquirendā servitus: si autem essent plures domini prædi, cui servitus acquirendā est: ut omnes con-

fiantur, vel eorum communis servus, & si unus tantum mihi acqueret,

E. 2. non

non tener ejus acquisitionis, donec alii vel alii socii concedatur servitus, & ult. acquisitione confirmatur prima ad tempus ultime, sicut supra diximus in imponenda servitute praedio communis, ut l. si unus ex sociis, & l. unus in prin. de serv. ruf. pred. Item praeclita de suspensione prime impositionis servitutis vel acquisitionis, locum habent, si fieri acquisitionis vel impositionis inter vivos.

2. Nam * si ultima voluntate unus sociorum praedio communis legat servitutem, non valit legatum: sed si omnes socii legantur, & pariter eorum aditetur hereditas, legatum tenere, idemque si uni sociorum praedio communis servitus legatur: quia tunc non teneret legatum, neque suspenderetur, donec alii concedatur: quia non sicut viventium, ita defunctorum actus suspensi post mortem testatoris vel aditam haereditatem receperunt est, ut est text. in l. fin. commun. pred. & ibi per Dd. de serv. ruf. pred. c. sumus, & l. sum. & ita nos. Aco in summa C. de serv. §. sunt autem.

CAPUT XVI.

In quibus possit servitus constitui.

1. Servitus an nedum in toto fundo, sed in solo tantum: vel in superficie tantum constitui possit.
2. Edificio an nedum presenti, sed etiam futuro servitus imponi vel acquiri possit.
3. Mari per privatum an servitus imponi valeat.
4. Gulphus, sive mare Adriaticum: cur Venetorum esse dicatur.

Servitus in re propria vel communis aut imponi valeat.

Quinto principaliter declaramus in quibus rebus possit servitus constitui. Dic in fundo urbano & rustico, & in l. i. communia predio. & inf. de serv. §. inter ruficorum, & in toto tunc. ff. de serv. urban. cum simil.

Item * potest constitui nedum in rotulo fundo, sed in solo tantum vel superficie tantum: text. est in l. 3. ff. de servit. Et ideo certo generi agrotum servitus acquiri potest, veluti vineis quod ea ad lolum magis quam ad superficiem pertinet: & propter sublati vineis, servitus in solo remansabit, nisi alter actum fuerit, ut est text. in l. i. & l. certo generi. in princ. de serv. ruf. pred. Item ad certam partem fundi de servitus acquiri potest, ut l. ad certam, de servit.

Item * nedum edificio presenti, sed etiam futuro servitus imponi vel acquiri potest, ut est text. in l. si servitus §. futuro de serv. urb. pred. Et est ea ratio quia illud quod adhaeret, presupponit illud cui adhaeret: secundum Oldra, & dicit Flor. inf. futuro & ideo vallet promissio servitutis facta illi qui sperat sua in futurum intercessum, text. est enim gl. in l. ei fundo secundum unum letitram. de serv. & not. Ludi. pont. in l. stipulationes non dividuntur, in l. col. de verb. oblig. Ex hoc sequitur, quod servitus constitui potest, ut aquam quadrare, & inventam ducere licet, text. est in d. l. ei fundo. Item potest imponi servitus, ut boves, per quos fundus colitur, in vicino agro pascantur. Item ut fructus in villa vicini cogantur coactique habeantur, & ut pedamenta ad vineam ex vicino praedio sumuntur. Item vicino cuius lapidicata tuo imminenter fundo, cedere ei jure est.

De servit. Urban. Prædior.

37

ni quis imponere servitutem non potest, ut est text. in l. in re communis ff. de serv. urbano. predio. & in l. proprium, & quidquid in tunc. communis pred. Et est ratio in re propria quia res propria nemini servire potest ut dictis iuribus, & l. utr. fru. in princ. ff. si ususfru. pet. In te autem communis: quia in re communis melior est conditio possidentis, l. Sabinius communis divid. & quia servitutis pro parte imponi non potest, ut d. l. pro parte ff. de serv. & l. proprium ff. commun. predio. & l. si quis §. 1. cod. tit.

ADDITIO.

a Memoria in contrarium. Adde Alex. consil. 6. in l. colum. in 1. volum. & consil. 7. in l. colum. citata in 1. vol.
b Habere jurisdictio. Quid sit jurisdictio, & in quo species dividatur, vide Alex. consil. 6. 8. in 2. vol. in antepen. col. in ff. & princ. & in 4. volum. consil. 3. 5. in 1. col. per totum & in 2. in princ. ubi ponit de meo & mixto imperio, & que dicantur esse de jurisdictione. Etiam jurisdictione queratur, & proberetur ex consuetudine, vide Coronensis consil. 2. 6. 8. in 4. vol.

CAPUT XVII.

Quae sint necessaria, ut servitus constituantur, & ei quasi possessio acquiratur.

i. Servitus neque ad tempus neque ex tempore, neque sub conditione, neque ad certam conditionem constitui potest.

ii. Item * in re propria vel communis

E 3 2 Quib

2. Quasi possessio servitutis ut acquireatur, duo principaliter requiriuntur.

SExo principaliter aperiamus breviter, quae sunt necessaria ad hoc, ut servitus constituantur; & ejus quasi possessio acquireatur. Multa enim ad hoc sunt necessaria, ut servitus constitui possit. Primum est ex persona constituentis: videlicet, ut sit talis, qui possit eam constituere: & quis sit iste, vide supra in 3. q. principali, ubi plene discurvavit. Secundum est ex parte ejus cui constituitur, ut sit habili ad acquirendum, & de isto dixi supra, in 4. principi, ita quod praedium requiritur ex parte constituentis servitutis, & praedium eriam ex parte ejus cui constituitur, ne est text. in 1. de serv. iust. prad. & de serv. & inter rusticorum. Tertium est respectu rei, in qua servitus constituitur, ut sit talis, in qua servitus consti- tui possit quod declara, ut dixi in precedenti q. p. pr. Quartum necessarium est, ut tis cui acquiruntur, seu cui acquirere volumus servitutem, sit habili ad acquirendum: alias secus, ut supra dixi in q. servitutis ad fin. vers. hic est videndum, & habetur in l. in pomum de serv. & l. pecoris, de serv. rust. prad. & l. 2. & l. venditor. in p. communia prado. Quintum, quod servitus constituantur in totum, non autem pro parte, ut l. pro parte ff. de serv. & l. ff. quis duas, §. 1. commun. prad. licet ad certain paten fun. pro diviso possit constitui, ut l. ad certam de serv. & not. gloss. in d. l. pro part. & ibi per Dd.

6. Sextum, * quod servitus pure constituantur: nam jure negat ad tempus, neque ex tempore, neque sub conditione, neque ad certam a condi-

tione, constitutio posita, text. est in l. serv. de ipso jure que est l. 4. de serv. de quo dic. ut ibi per gloss. & Dd. & dicam infra in 8. q. p. pr. quomodo & qualiter acquiratur servitus. Septimum est respectu loci, ut locus medius impediens servitutem non interveniat: sicut si esset sacer vel religiosus, ut l. servitutes §. fin. de serv. & etiam aliquis aliquando, ut l. qui sella 7. §. fin. ff. de serv. rustic. prad. de quo plenus dicam in proxima questione, quae impediunt servitutem constitutam. Octavum, ut constituantur per verba iuris, hoc est sonantia in ius, ut puta, concedo tibi iurum eundi per fundum meum: non autem per verba sonantia in factum, ut puta, concedo tibi ire & agere per fundum meum, quia tunc esset potius ius personale, ne Lapid. Julia. §. si quis diriga de lega. l. & dixi plene supra in distinctione servitutis realis & pradiis & in illa q. quomodo cognoscantur, quando sunt servitutes reales & pradias. Nonum, quod ius insit in predio dominante active, & in predio serviente passiva, ita quod non insit persone, sed rei, ne ibidem bene dixi. Decimum, quod iudicat ius servitutis constituta respiciat & concernat utilitatem praedii dominantis, alias servitus non esset, text. est in l. quatuor 15. in princip. de servit. & dixi in dicta distinctione. Undecimum, quod alterius praedii seu libertatem diminuat, ut l. stipulatio ista, §. si quis forte, de verb. oblig. dictum est in dicta distinctione. Duodecimum & ultimum, quod interveniant verba solemnia ad constitutendum, puta stipulationem, vel in testamentum, vel codicillis, vel in contractu, vel in donatione b. & simil. ut est text. Inff. de serv. §. fina. & ibi not. & de hoc plene in 8. q. p. pr.

2. Ad hoc autem, ut quasi possessio servitutis acquiratur, duo principali ter requiruntur. Primo uts uetus servitute. Alterum, patientis alterius rem possidentis, quae servitutem debet, ut l. §. fin. de serv. rustic. prad. quae patientia non dicitur, nisi sciat cum uti quasi intendentem acquirere servitutem, si servit. vnde l. quod si forte, §. 1. secundum Inno. qui not. dicit in c. bona. cl. 2. in gl. & in c. fin. extra de postul. prala. & ibi per Dd. & dicat notat Arc. et non est de consuetu. lib. 6. & vide de hac materia p. eiusdem Inno. in d. c. bona, in gl. queritur, & in c. cum dilectis in gl. recuperanda extra de capel. mona. & in c. in literis, d. re. situt. spol. & plenissime per Bald. in l. 2. C. de servit. & plenissime per Flor. in d. l. servitutes, ubi ponunt, & examinant, quomodo, & qualiter acquiratur quasi possessio in iuribus incorporealibus, ubi videte poteris per te.

ADDITIO.

- a. **Conditio.** Quae sint verba importantia conditio, vide Alexan. conf. 202. in 2. col. §. nam dicta verba in 1. vol. & quando verbo possunt se habere ad conditionem, & modum, quomodo debent potius capi, conf. etiam 102. in ea col. §. conformat. quia & in 4. vol. conf. 40. ubi ponit quae verba facient conditionem.
- b. **Donatio.** Adde Alex. conf. 25. in fin. in 2. volum. & in 3. vol. conf. 53. in ante penul. colam. verific. venio ad secundum. Et quomodo statutum loquens de donatione, habeat locum in donatione ob causam, vel sub modo, habet conf. 53. in pen. & ult. col. & conf. 78. in fin. in 3. volum. Et an donatione inter vitum, & uxorem firmetur iuramento, vide Corn. conf. 41. in 3.

volum. & an valens donatio facta per minorem cum juramento, conf. in di- do volumine.

CAPUT XVIII.

Quae impeditur servitutem constituendam.

1. **Locus sacer, vel religiosus servitutem impedit.**
2. **Differentia inter servitutes rusticas, & urbanas, in quibus consti- tuuntur.**
3. **Locus medius an servitutes impe- dit.**

Sed primò necessarium est intelligere quae impeditur constituendam ser- vitutem.

Et * dicas quod locus medius ali quando impedit, a puta si est sacer, vel a religiosus, ut est text. in l. servitutes, in fin. de servit. & est text. in l. si prius, & sed loco sacro, de aqua pluvia avara, & notat. glossa in capite primo de obseruatione jesuiti, & ibi per Canonistas, & dixi in praecedenti questione principali. Idem est, si locus publicus est medius, si per id quod debet in me- dio fieri, impeditur publici loci li- bertas, vel publicus uts, ut si vellent de domo mea in domum tuam im- mittere trahem: corripiendo viam pu- blicam, vel apponere ponticulum: vel si vellent de fundo tuo ad meum deducere aquam, faciendo in via pu- blica rivum: his casibus ille locus publicus medius impedit servitutem constitui, nisi principaliter lege per- mittente, ut est text. in d. l. si prius, §. fi- ciem leg. sequenti, & notat. Bart. in d. l. si, vel nisi permittente, senatu, ut l. 2.

in princ. ne quid in loco pub. & dixi supra in 3. quest. princ. versio. item Imperator. vel nisi hoc mihi licet ex lege municipali, vel à magistratu, cui hoc competenter ex forma statut, et l. prohibere s. planè quod si aut clam. & non. Flor. in l. qui sella. s. fin de serv. rufi. pred. Item alius locus privatus impedit servitatem, quando ille locus est extranei, & in eodem aliquid faciendum, quoque etiam in illo servitus acquitat, ut l. i. tradendis s. interpositis communia prædio. Et l. loci corpus s. fin. se servos. ven. Ceterum si medius locus sit constitueretur servitatem, vel etiam extranei sit in illo, non est aliquid faciendum propter quod servitus impeditur, tunc locus ille medius non impedit servitatem constitui, ut d. s. interpositis: & ideo servitus esse potest in urbanis prædiis, etiam interposito medie prædio servitent non debente: quia si habeo jus servitius altius non tollendi, remotorior domus utilitas erit, donec prædium meum extollatur, ut est texus in l. & ideo se servitus, ven. Eodem modo quod dictum est de loco sacro, religioso, & publico, medie impiente servitatem constitui: intellige quando in loco medio requiritur quod aliquid fiat, alias non impeditur, ut d. s. interpositis secundum Flo. in d. l. qui sella. s. fin.

Et ideo * non videtur esse differentia, sed soloni in hoc constituit differentia inter servitutes ruricas, & urbanas, licet tex. in l. qui sella. s. si tacite, videtur differentiam facere, & Azo, in suam, C. de serv. §. poro. quod dictum est, sed revera non est differentia, an prædium meum impediatur utilitatem venire de uno prædio ad aliud: quod contingit duobus concurrentibus. Primum, quod prædium meum non sit

constituent servitutem. Secundum: quod ad usum servientis aliquid sit in eo faciendum vel excendendum, quod fieri potest invito domino, ut leg. inviun. eum leg. proced. in fin. de serv. urb. pred. & tunc impedit constitui servitutem. Sed nil erat faciendum, vel si erat prædium intermedium tamen era ejusdem domini prædii dominantis: & etiam quia potest facere in illo prædio medio quicquid vult, non impedit servitatem constitui, quia non impedit utilitatem pervenire, ut est tex. in l. si cum sella. ff. quenad. servos. amit. & in l. si eadem moe. & in l. nemo enim de serv. urb. pred. & in l. se mthi. s. penult. & l. tria pred. de servit. urb. pred.

Et de ista * materia, an locus medius ioperdat servitutes, vide per Bartol. in l. si primi s. si. de aqua plu. arc. & per Flo. in d. l. qui sella. s. fin. urb. pred. & per Paul. de Castr. in l. intradendis. s. interpositis communia prædior. & per Dd. in §. aque. Inst. de actio. & per Canon. in cap. 1. de observatione jenissi. Item impedit servitatem constituantur, quando aliqua eorum quae sunt necessaria ad ipsam deficiunt, ut dictum est quest. proced. ubi videoas. Item quando id ex forma municipalis statut estet prohibitum: pro hoc vide tex. cum gl. & quod ibi nota. in l. qui luminibus de serv. urb. pred.

ADDITIO.

- a. Religiosi. Adde Alex. conf. 80. in 1. column. in 6. vol. & Com. conf. 110. in 1. vol.

& quando constituantur, & acquirantur, & retineantur servitus.

Et dic. * quod constituantur patētibus, stipulationibus, & testamento, & contractibus, texti est cum gloss. Inst. de servit. §. fin. & dixi supra in 6. questione princip. vers. 12. & eff. text. in l. potest etiam in testamento 16. com. pred. & l. binas ades, de serv. urb. pred. cum similib. & voluntate patrum constituir servitus ab invitatis: & invitatus dicitur illi qui non consentit expresse etiam si non contradicat, ut l. invitum, de serv. urb. prædicio. Ideoque licet vadam per prædium tuum, vel aliqua projectam in tuo, te sciente, & non contradicente: non statim est servitus, nisi prescribam, ut l. 6. in fin. ff. cod. titul. de qua prescritione statim dicam, sicut est contra in amittendis servitutibus dicitur: nam licet altius collas me sciente, non statim dominus tua est libera, ut l. hac autem jura, de servit. urb. præd. & not. gloss. in dict. l. invitum. Item constituantur & acquirantur servitus per consuetudinem, ut l. 1. §. pen. & fin. & ibi per gloss. & Dd. de aqua plu. arcend. Item acquirantur per prescritionem, ut habetur per gloss. ordin. & mag. in hac materia, in l. servitutes 14. la grande, digesti de servitute, & ibi per omnes Dd. & per Azo. in summ. Codic. de servitute. Item constituantur servitus per consuetudinem, & habetur per gloss. & Dd. in leg. 2. Codic. de ser. & aqua per Dyn. in c. possessor malafidei, & in c. seq. de reg. juri. in 6. per Barto, in l. 1. §. denique de aqua plu. arc. & per Dd. in §. aquæ. Inst. de

Circa * quod primo est sciendum, quod servitutes quedam dicuntur habere causam perpetuam, seu continuam.

O Cravò principaliter expedit examinare quomodo, & qualiter,

quædam quasi perpetuam, seu quasi continuam: quædam discontinuam, ut not. per gloss. & Dd. in dicta lege servitute, & habetur i. foramen de ser. urbano pred. & in d. l. 2. Cod. de ser. & aqua. Et dic, quod illa servitus dicitur habere causam continuam, & perpetuam, quæ semper est in usu actualiter, & potentialiter, ut servitus aquæ d. l. 2. & servitus altius non tollendis, & similes. Quasi continuam seu quasi perpetuam causam dicitur illa servitus habere, quæ per seum seu continuo potentialiter sed non actualiter est in usu: ut est servitus stilicidii, vel ductus aquæ ex celo cadentis: ut d. l. foramen de ser. urbano. pred. Et est ratio: quia in illis non requiriunt semper factum hominis ad usum servitutis, licet requiriatur aliquando a pâne, ad ipsam constituendam, ut in aquæ ductu: quia postquam aqua est derivata per rînum, vel canalem factu naturæ continuatur, & per seipsum semper fluit, & ita in servitute tigni injuncti vel oneris ferendi: nam postquam semel est immixtum per seipsum continuatur. Item in quâ perpetua, seu quasi continua, ratio est, quia licet in illa non exercatur semper: tamen est apta semper exerceri sine facto hominis, ut in servitute stilicidii, quæ est respectu aquæ ex celo cadentis, quia non semper pluit, sed cum pluit per seipsum cadit, & stilicidium est semper aptum recipere aquam sine facto hominis, postquam stilicidium factum est.

³ Discontinuum * vero causam illa servitus habere dicitur, quæ non est semper in usu actualiter, nec potentialiter, sed necessario requirit interpositionem: quia in sui usu requirit factum hominis, quod non potest esse continuum, ut servitus itineris, viae,

& similium. Nam homo non potest semper ire, vel ducecur currum aut plaustrum, lege servitutes, 1. 4. in principio de servitute. Et illud, quod dixi de causa discontinua, procedit in servitibus realibus, que à re rei debentur: quia in ipsis ipsis res dicitur tales servitutes quasi possidere mediante factu hominis, non autem factu suo: & ideo cum in ipsis realibus ubicumque factum hominis requiratur ad usum & illud non possit semper esse continuum, sequitur: quod illa res tales servitutes non continent possidere, & propterea dicuntur habere causam discontinuam. Sed secundas est in servitibus, vel personalibus iuribus, que debentur à re personæ, ut est ususfructus, usus, iurisdictio, & similes. Nam in ipsis, licet factum hominis requiratur, non solum ab initio, sed etiam ex postfacto, non tamen dicuntur habere causam discontinuam, quia possunt animæ possidere, ex quo personæ debentur, quæ habent animam: licet actus sine discontinui, ut eleganter nota. Bartolus in l. iust. §. non mutat, de usucap. & ibi omnino dicas, & notat per Cyn. in leg. 2. in 6. quest. Cod. de ser. & aqua. quod notatur pro huiusmodi materie fundamento.

His * itaque præmissis dicas, si est servitus, que habeat perpetuam causam continuam, vel quasi perpetuam, seu quasi continua, ex his duobus casibus regulariter prescribitur longo tempore, videlicet 10. ann. inter presentes & 20. inter absentes, exemplo tertium immobilium, ut est tex. in l. fin. C. de prescript. longi temporis, & in l. 2. C. de ser. & ibi hoc notat, per gloss. & Dd. & idem notat gl. ord. in d. l. servitutes. & ibi per omnes Dilectores, & per Azorium in summa, Codice de servitutibus, §. item constituitur,

§. ita & idem tenet Bald. in d. l. 2. ad fin. 1. colam. C. de servir. & Cardin. Zabarel. in c. si diligenti. in fin. extra, de praescrip. & not. per Dd. in iuribus preallegatis.

Et * quomodo probetur possessio 100. ann. vide per Bald. in amb. quas actiones, in ult. in princip. Codice de sacros. eccl. & vide glossa & quia ibi notatur in c. cum vobis, extr. de prescript. Secundus casus est, in quo fallit; quando utens allegetur seu habuisset titulum concessionis ab ipso domino, & sic ex aliquo titulo præcedenti dicat sibi a domino suisse servitutem constitutam, nec id possit probare per testes vel instruenda, & in administrativum sita intentionis indicat conjectum, quia usus est servitute prædicti domino sciente, & non contradicente per 10. vel 20. annos, scil. per 10. inter praesentes, & 20. inter absentes: quia præsumunt servitus constituta ex causa, quæ prætenditur præcessisse, arg. l. 1. in fin de aqua pluvia arcen. & l. 1. cum de in rem verso ff. de usuris ita singula dixit. gl. in servitutes la grande, 1. gloss. magna in fin. de servit. & gloss. in l. 1. §. fin. in versi, quando de aqua pluvia arcenda. Et idem ad literam dicit Azo. in summa Cod. de servit. §. item constituantur servitutes per constitutum, & idem not. Innoc. in c. si diligenzi extra de praes. & lo. And & Dd. in c. pervenit, de cen. & idem tenet Bart. & Flo. in d. l. servitutes, & Dd. Ang. de Are. insit. de action. §. aquæ. Et istam opinionem tenent communiter Dd. tam Legistæ, quam Canonistæ, ut dicit Paul. de Castr. in dicta leg. Servitute. Sed Petr. de Bellapert, Cyn. & Jacob. Butr. & Rali. de For. in leg. si certis annis, Codice de past. & Ang. ibi in sua reper. tenent:

contrarium dientes, quod l. cum de in rem verso, loquuntur in faciente, hoc est in solvente per 10. vel 20. annos; contra quem facilius presumitur cum ei non sit tantum imputandum. Et pro ista distinctione bene facit quod not. Inno. in c. olim. cl. 3. ad f. de resp. spol. Item pro hac parte ego adducere hanc rationem. Nam si op. gloff. & Dd. esset vera, lex qua dicit quod requiratur tantum tempus, cuius non extet memoria in contrarium, esset imposita potius verbis, quam rebus, contra l. 2. C. communia delega. & l. si. Ced. de usu. & c. commiss. §. porro. de elect. in 6. Nam quilibet qui suferit in quasi possibiliis per 10. vel 20. annos, semper allegaret titulum à domino, & se non quan haberet locum dicta lex, quae requirit tantum tempus, quod non extet memoria in contrarium. Bar. autem in dict. leg. servitutes, conatur salvare glo. & dictam opin. communem, & responderem contraria, dicens, quod in his quae sunt magni prejudicii, procedere opin. Pet. & aliorum sequentium, quod non habeat locum l. cum de in rem verso, sicut est in acquisitione dominii, vel partis eius.

Nam * si possiderem rem tuam tantum mean, per longum tempus, te scient, & patiente, vel etiam usumfructum ejus, qui est pars dominii, ne l. 4. de usufruct. & postea dicere te mili eam vendidisse, vel concessisse: non probaretur per hoc venditio, vel concessio, fact. l. libertatis, §. 1. de alio, & cib. leg. & l. indu. Codic. de rei ven. Sed in his quae sunt parvi prejudicii, sicut sunt levitates praediales, per quas non acquiritur dominium, nec pars ejus, & tunc procedere opin. gloff. & pro hoc

allegat. l. si filius C. de peti. hered. & l. qui aliena, §. 1. de acquir. hered. & l. quam Tiberonis §. sunt quedam f. de pec. Item pro hoc allegat gloss. limitem notat. in l. pen. C. communis divid. ubi contra patientem presumitur culpis divisionis, qui est parvi prejudicii, ut ibi notat. Ad inconveniens quod dixi. videlicet quod lex videatur polita verbis & non rebus non responder, sed potest dici secundum Paul. de Castr. in d. l. servitutes, quod illud tempus, cuius memoria non extat in contrarium, requiritur, quando adversarius ignoraret. Si autem leit, & patitur, & tunc sufficiat longum tempus, cum allegatione tituli, & isto modo potest salvari communis opinio. Posset etiam aliter responderi: quia licet sufficiat allegare titulum cum quasi possilio longi temporis, & esset praefumptio juris & de jure: tamen contra eam admittetur probatio in contrarium, per partis confessionem, gl. est not. in auen. de aequalitate doi. §. illud, in verbo, scribat. colum 7. & est alia similis in l. in contractibus in prim. versi. nullo C. de non man. pecu. & not. Dd. in auctor. sed jam necesse de donatio. ante nupt. & Canonizate in c. is qui fidem, de sponsal.

Et ideo * posset fieri positio alleganti titul. quod non habuit titulum: sed si confiteretur, allegatio tituli sibi non prodesset: ideo non credo, quod sit presumpcio juris, & de jure, sed juris tantum: ideo posset probati contrarium per alias probationes, juxta not. in c. bona memoria M. gemitis. de elect. & in l. actor. C. de proba. & per hoc patet, quod lex, quae requirit tantum tempus, cuius non extet memoria, non erit imposita verbis quando confiteretur adversarius, vel probaretur titulum non praecessisse: vel quando adversarius

adversarius ignorasset allegantem titulum posseditus. Teneas fratre opin. gloss. quae est communis, & eam semper obseruari in practica vidi: & candem practicam vidi observare, quando quis non solvit decimam per tantum tempus, quod non extet memoria in contrarium: sed istud pon examino, & ad ejus probacionem inducit possilitionem, vel quasi tanti temporis, quod non extet memoria in contrarium, sed in hoc de decima est magis dubium quia tractatur de magno prejudicio: sed in hoc plus est quam in praecedenti casu: quia allegatus non tempus longum, sed tempus quod non extat memoria in contrarium. Sed istud non examino quia est longa materia, de qua vide in c. 2. de prescript. long. temp. & per l. si ego 12. §. 1. ibi, item ruficor. de Pub. quod est singulare, secundum Paul. de Castr. in d. l. servitutes de servi. Debet ergo illa regula intelligi quando quis non habebat verum titulum à tertio. Et quod dixi verum titulum debere probari, quia non sufficeret ipsum tantum allegare: tunc enim longi temporis non possit operari duo specialia, scilicet quod faceret presumi titulum ab extranco, & ultra hoc quod sufficiat longum tempus cum tali titulo allegato, ubi alias requireretur tantum, cuius non esset memoria in contrarium, per not. in l. 1. C. de doi. promiss. cum sim. quia non accedit in titulo allegato à domino adversatio, seu ab illo qui servitutem imponere potuerit: quia tunc longi temporis etiam hoc casu inducere unum speciale tantum, quia facta sufficit ne aliud tempus requiratur quia possilio ad praescrivendum, ex qua praescriptione juris probatus est titulus ejus qui servitutem

imponere posse, & immediate constitutere, arg. l. sequitur s. lana, de usu cap. Quartus casus & ultimus est, in quo nullus dicta regula, secundum Paul. de Castr. in d. l. serv. in fin. scilicet in servitutibus personalibus, quæ debentur à re persona, ut usus fructus, usus, iurisdictio, & simil. quia licet ad eorum usum requiratur factum hominis, tamen non dicuntur habere causam discontinuam: quia animo possideri possunt, qui continuus est licet actus hominis sint discontinui: idealiter longo tempore præscribuntur, cum titulo, tamen verò: quia haber similitudinem cum dominio, quod longo tempore non præscribitur sine ritulo, est causa in l. fin. circa fin. C. de prescript. long. temp. & l. seigo, §. fin. de Publ. & no. in l. justo. §. non mutat. ff. de usuca, & intellige de titulo habito a non domino: non autem à domino: quia tunc non est opus præscriptionis, ut l. clavibus de contrab. emp. juncta d. l. sequitur s. lana, de usu cap. fine titulo vero præscriberet longissimo tempore, ne no. Cy. in l. 2. in 6. C. de ser.

10. Sed prædicta * regula procedit in servitutibus realibus & prædialibus, quæ à rei deuentur: quæ res dicuntur possideri, quando habent causam continuam, ut l. qui fundum ff. quenad. ser. amit. sed ille habens causam discontinuam, non potest dici, quod continuo possideat, nec per actum hominis: quia ille non est nec potest esse continuus: nec per animum, cum res animum non habeat, ut dixi supra in illa q. quando dicitur servitus habere causam discontinuam. Ita autem non est proprius fallenia à dicta regula, quæ de servitute habente causam discontinuam loquitur: quoniam servitutes personales dicuntur habere cau-

sam continuam & perpetuam: ut dixi & licet videatur, quod possit dici fallacia respectu actus hominis, qui requiritur in servitute personali, & ramen præscribitur longo tempore: quod non est in servitute reali, quæ factum hominis requirit, & est discontinua: quia longum tempus non sufficit: tamen dico, quod etiam hoc casu non est proprie fallacia: quia in ista servitute personali requiritur titus à non domino, ut dixi, quod si interveniret in servitute reali habente causam discontinuam, idem esset: quia etiam longo tempore præscriberetur, ut dixi in terio casu præcedenti, & sic in effe-ctu quantum ad tempus præscriben-di, non videtur esse differentia inter servitutem habentem causam discontinuam, & servitutem personalem ha-bentem causam continuam: quia in utraque sufficit titulus à non domino cum possessione, vel quasi longi tem-poris. Sed ubi non interveniret titu-bene esset differentia, quia in servitu-te reali regulariter non præscribuntur, nisi per tantum tempus, quod non extet memoria in contrarium, sed in servitute personali sufficerent 30. anni, quod est longissimum tempus, us-no. Cyn. in l. 2. in 6. q. C. de servitub. & aqua. & supra dixi, quæ omnia de-nec nor.

A D D I T I O.

a. Memoria in contrarium. An tempus: 100. ann. dicatur tantum tempus, cu-jus contrarium memoria non existit, & an usu tanti temporis vim habeat concessionis & privilegii Alex 5. vol. in cons. 16. in 2. colum in vers. secundo principaliter, & in consil. 14. & ibi, an illud tempus sufficiat ad præscriben-dum merum imperium.

b. Absenter

De Servit. Urban. Prædior.

4/

- b. Absent es. Adde Corneum consil. 35. incipiente. In bac. Et præsens in civitate sua quis præsumitur esse, & non præsumunt absentia consil. 50. Et an absens dicatur ille, qui non est præsens in judicio, consil. 58. in 2. vol. Et quis dicatur absens, vite Alex. in 5. vol. consil. 100. in 4. col. in princ.

C A P U T X X.

Quot sunt necessaria ad indu-cendam præscriptionem in servitutibus habentibus cau-sam continuam, vel quasi, an requiratur titulus & bona fides, & an de jure inter-jus canonicum & civile sit dif-ferentia in præscriptioni-bus, & an servitus possit con-stitui sub conditione, & du-plici conditione, videlicet extinta & inceptiva.

1. Servitus ad præscriptionem quot necessaria sint.
 2. Bona fides in præscriptionibus an præsumatur.
 3. Bona fides in quibus casibus allega-ri debet.
 4. Bona fides aut in libertate præscri-benda requiratur.
 5. Præscriptione quomodo scientia & patientia adversarii requiratur.
 6. Servitutibus in præscribendis an ti-tulus requiratur.
 7. Præcipio contra ecclesiam omnino titulum requirit.
 8. In servitutibus & iurium incorpo-ralium præscriptione septem re-quiruntur.
 9. Interrupcio naturalis longissimi tem-poris in iuribus incorporalibus præscriptionem impedit.
10. Servitutes non constituantur, ne aliquid in tuo facias.
11. Prescriptio quandoque plus potest, quam pacrum.
12. Iure per civitates & domos alienas licitum non est.
13. Servitutes reales & pradiariae ipso jure non recipiunt certum tempus ex parte ante originem impe-diandam, sed conditionem.
14. In iure corporali quomodo quis tradere tenetur.

Dicitum est supra, quod servitus ha-bens causam perpetuam, vel conti-nuam, vel quasi, præscribitur longo tempore.

Sed * quot sunt necessaria ad præ-scriptionem a? Dic plura. Primum, quod volens præscribere facit usus ju-re servitutis, scilicet eo animo, ut pos-sit uti jure suo adversario invito, non jure amicizie vel familiaritatis, quia tunc nunquam præscriberet, l. fin. l. & non quemadmod. servit. amit. & l. qui pre-re familiaritatis de acquirend. posset. & ideo si transfit quia per fundum tuum longo tempore per aliquam viam ibi existentem, quia publicam esse esse crebat, & cuilibet liceter per eam transire, non acquirit servitutem, etiam si tanto tempore fuisset, cuius in contrarium memoria non existit, nec acquirit interdiuum, de itinere actu-que priuat in ipsa servitute habenda ut eleganter nor. Paul. de Castr. in d. l. fin. qualiter autem proberet, quod quis fuerit usus jure suo, seu jure ser-vitutis, plene habetur per glo. Bart. & Dd. in l. 1. §. 2. de itinere aëtate pri-vat. & per Innoc. & Dd. in cap. bo-ne, el. 2. de positular. pralat. & de causa pos. & propri. c. cum eccl. in ver. af-fuisse,

falsa, & per Bart. & Dd. in d. l. qui jure familiaritatis, & per Flor. & Dd. in l. serv. de ser. Et. Secundum quod requiritur bona fides, quia credebat sibi servitatem competere, ut not. gloss. in d. l. fin. & in l. 2. C. de servit. quod verum est, si vult praescribere longo tempore, secutus si longissimo putat; o. vel 40. annorum: quia de iure Digest. & Cod. etiam sine bona fide poterat praescribi, sicut dominium, per l. sicut de prescript. 30. annorum. & not. Cyn. secundum Pet. in l. 1. in festa quas. C. de servit. hodie vero de iure Canonico nullo modo potest, ut in c. fin. extra de prescript. & in c. professor. male fidei, lib. 6. Sed advertemus quia ubi constat vere de male fide, procedunt prædicta. Sed ubi esset praesumptio male fides tantum, tunc post 20. annos talis praesumptio male fidei non potest allegari, casus est not. & ibi hoc not. Barto, quia ita dicit intelligi in l. fin. C. unde vi. & idem not. Ant. de Btt. in c. sape in 5. col. vers. item hoc verum ex parte refutari. spol.

2 Nunquid * autem in dubio bona fides praesumatur? videtur quod sic, per l. pen. C. de evit. & per l. si fidei. C. de rei vend. Dicas in hoc, quod si quis possedit cum titulo, regulariter presumitur bona fides, nisi probareetur contrarium: quod fallit, quando titulus est improbatus a lege, quia tunc semper praesumitur male fides, sex. est not. in l. quenad. ver. male fidei, C. de agri. & cens. & ibi hoc not. Bart. quem omnino vide. Item fallit, quando fuerit ei denunciatum ne emere, ut d. l. si fidei. C. de rei vend. Item fallit, si coram aliquibus dixisset, se sciuisse tem. esse alienam. Item si de hoc erat fama in vicinia, & ipse erat vicinus, ut not. Bart. in l. Celsus, in pe-

mult. col. de usura. Item si procuravit habere titulum, ut not. singulariter Bal. secundum Odos. in l. quoties, C. de rei vend. sed si quis possidet, vel quasi sine titulo, tunc regulariter praesumitur mala fides, ut not. in l. fin. Cod. unde vi. Item si quis sciebat fundum alienum esse, nec habebat aliquem titulum concessionis servitatis, praesumitur mala fides: quia sciebat vel scire debebat, non posse uti illo fundo sine licentia domini. Requiritur ergo, quod credat se habere servitatem, qua utitur, licet revera non habeat: sed erravit in facto, quia forte audierat a patre suo hoc dicere, vel erat publica vox in vicinia, nam hoc tribueret, justam causam credendi, & sic bonam fidem, ut not. Bald. in d. l. Celsus, in 2. col. & in l. 1. 6. hoc interdicto, in 3. col. de its. alt. privata. & Bal. in d. l. indicia ver. ergo quarto. C. de rei vend.

Adverte tamen, * quia licet aliquid bona fides praesumatur b: tam in casibus, in quibus requiritur, non sufficit quod praesumatur, sed ipsa debet deduci & allegari. ut est casus sign. in l. si adulterino cum incusus, & idem Pollio, de adul. secundum Ange. in l. cum q. fin. de Publ. & vide ad hoc Bart. in l. cum quidam. In ult. colum, in princ. si cert. pet. ubi dicit, quod super non allegatis non cadit praesumptio, & idem not. Bal. in l. si certis annis, in 5. col. C. de pa. quod bene not. in pa. quia vidi multos errare hoc non perpendentes. Et quod dixi de bona fide, intellige quod requiritur in servitute praescribenda.

Sed * nunquid in libertate praescribenda requiri bona fides a vide per gloss. ordin. in l. fin. quenadmodum ser. amit. & ibi per Dd. & dicit quod in

praescribenda libertate personali requiri bona fides, l. i. C. de prescript. long. temp. que pro libertate comp. Sed in praescribenda libertate distingue. Aut loquimur de libertate rei urbanæ, & requiritur bona fides l. hic autem iura de servit. urban. prædior. Aut rei iusticæ, & non requiritur bona fides, l. penult. Cod. de servit. Et ratio diversitatis est, quia in liberanda libertate requiritur factum, & utsus praescribens, & ideo non minus, si ejus bona fides requiritur, sed in rebus non requiritur aliquod factum hominum praescribens, & sola negligencia ex parte admittens, ideo non confidetur in admittingendo bona fides adversari: ut not. in d. l. fin. & in d. l. 2. Cod. de servit. & dicam infra plenaria in decima & ult. question. princip. Tertium quod requiritur in ista prescriptione, est quod quis fuerit utsus longo tempore, videlicet 10. annis inter praesentes, & 20. inter absentes, ut not. in l. servitores, ff. de servit. & in l. 2. Cod. eod. titul. & supra dicti, quod est verum in prædio privati, sed in prædio Ecclesiæ requiritur tempus 40. ann. sicut in prescriptione dominii rerum Ecclesiæ, ut volunt Innoc. in cap. diligenter, de prescript. & Dd. Canonis. in cap. per venit. de censibus & sequitur Paul. de Casr. in d. l. servitores, circa quod addere quod dicam infra, versic. sed contra hoc opponitur. Quartum quod requiritur, est quod utsus fuerit scientie adversario, l. 2. C. de serv. & ibi per gloss. & Dd. & etiam eo patiente, l. quoniam, 15. §. 1. ff. de servit. & in ista scientia & patientia constituit quasi possessio iurium incorporalium. Quod limita principaliter duobus modis.

5 Primum, scilicet, * ut scientia & patientia adversarii requiri, veleno praescribere longo tempore, sed

si longissimo, scilicet 30. vel 40. annis, secundum tunc non requiritur scientia, nec patientia adversarii, sicut enim operatus titulus, ut possim praescribere adversarii ignorante vel non patiente, ita etiam operatur longissimum tempus, quando titulus non intervenit, ut singulariter dicit Paul. de Casr. in l. 2. Cod. de servit. Secundo, fallit, quando praescribens habet titulum a quoddam tertio, qui tangunt dominus illius fundi, concessisse servitum illius fundi, cum non posset, tunc praescribentur etiam ignorante vero Domino, sicut praescriberet Dominus ipsis rei, l. final. Cod. de prescript. long. temp. & hoc volunt expidit Petri, ut refert Cyn. in l. 2. Cod. de servit. dum loquitorio servitute formata, quia quis haberet titulum, & hoc etiam sequitur Paul. de Casr. in d. l. servitores, quod est dicendum, quod hoc est tempus 40. ann. sicut in prescriptione dominii rerum Ecclesiæ, ut volunt Innoc. in cap. diligenter, de prescript. & Dd. Canonis. in cap. per venit. de censibus & sequitur Paul. de Casr. in d. l. servitores, circa quod addere quod dicam infra, versic. sed contra hoc opponitur. Quartum quod requiritur, est quod utsus fuerit scientie adversario, l. 2. C. de servit. & ibi per gloss. & Dd. & etiam eo patiente, l. quoniam, 15. §. 1. ff. de servit. & in ista scientia & patientia constituit quasi possessio iurium incorporalium. Quod limita principaliter duobus modis.

Primum, scilicet, * ut scientia & patientia adversarii requiri, veleno praescribere longo tempore, sed

c tu adverte an habeat titulum e, vel non: quia si habet titulum, non est opus probare scientiam, vel patientiam, secundum Paul. de Cœl. in d.l. servit, de servit, quod singulatet tene menti.

Sed * nunquid requiratur titulus in istis servitibus praescrivendis; Dicas b. evirer, quod non, n. est casu in l. si quis diuturno & ibi gl. & Daf. si servit, & non per gl. in d.l. serv. & in d.l. 2. C. de serv. & ibi per omnes D. & not. gl. in l. § fin. in vers. quandom, de aqua plu. & Bart. in l. fin. quemad. serv. am. & idem no. expelle Innocen. in cap. si diligenter, de prescr. & istud teneas, Itcer aliqui dixerint, quod requiratur saltem allegatio tituli, & not. bene. Itad tamen fallit in usufructu & plau dis Ecclesiæ, ut statim dicam, & intellege de titulo non solum habito à domino præs. servienti, nam de illo dubium non est, quod requiratur ad praescrivendum: quia si à vero domino titulus habetur, statim servitus acquisita est, & non est necessaria praescrivere, l. sequitur, §. tana, in n. cap. sed intelligo etiam de titulo ha bito à quadam tertio, puta quia Titius tanquam dominus præditus tui, cum non est, concepsit mihi servitum in eo; & ego credens ipsum dominum esse, forte quia possidebat, fui usus servitudo longo tempore, te scien te, & paciente, ratione illius concessio nis: nam etiam talis titulus non requiriatur ad praescrivendum talem servitum teatam. Et ratio, quia in servitibus & iuribus incorporalibus titulus non requiritur, sed in corporalibus sic, ut est iste: quia ista servitutes reales quaeruntur rei, que sibi non potest de titulo provideri, sed alia iura incor poralia quaeruntur persona, que sibi de titulo provideri potuit & ita fuit,

tatio Pet. Item est & alia ratio, quia in corporalibus agitur de majori præjudicio, scilicet de acquisitione domini, quam in incorporalibus: quia tunc sola res afficitur, & ejus tantum conditio gravat, & hac ratiō Dyn. in cap. 2. de reg. juri. lib. 6. quam sequitur Cyn. in l. 2. in 5. quest. C. de serv. & videtur mihi verius. & ideo in praescrivenda servitudo usus fructus, requiritur titulus, cum usus actus sit pars dominii, l. 4. de usufructu. & per consequens in eo praescrivendo tra tetur de magno præjudicio ad similitudinem praescrivptionis rerum corporalium. Sed contra hoc opp. &imo videtur, quod in praescrivenda ser vitute verius titulus requiratur, nam illi qui servitum praescrivit, habet contra se dispositionem iuris communis; quoniam omne praesumitur liberum, nisi prohibetur habere servitutem: l. altius, 8. C. de servit. ergo videtur, quod non solum allegatio, sed etiam tituli probatio sit necessaria, per cap. 1. de prescr. lib. 6. Inno. in cap. diligenter, de prescr. solvit hoc contrarium, quod non dicitur contra se habere ius commune qui praescrivit ser vitutem: quia ius non prohibet quem habere servitutem in prædio alieno, sed tunc dicitur habere ius commune contra se, puta si unus episcopus exercet iurisdictio in dicto alterius episcopi, dicit Paul. de Cœl. in d.l. serv. quod non comprehendit, quid sit hoc dicer quia verum est, quod in prædio alieno non prohibetur habere servitutem volente & consentiente domino, sed co nolente sic, & eodem modo unus episcopus volente alio episcopo unde dicit ipse, quod c. 1. de prescr. in 6. loquitur de praescrivptionibus currentibus contra Ecclesiæ, vel res Ecclesiæ, focus contra privatum.

Et ideo ipse concludit, * quod qui vult praescrivere servitutem in prædio Ecclesiæ, cum habeat contra se ius commune, necesse est ut habeat titulum saltem à nobis domino: vel etiam à domino titulum utilem: iuxta quia habentur in c. quarta, de prescr. quia si esset utilis, non esset necessaria praescrivere, l. servit. & tana de usufructu, quod non pro limitatione l. si quis diuturno, si servit, vind. Potest etiam dici, quod Innoc. bene solvit, quia volens servitutem praescrivere, non habet ius commune contra se, quia est præter ius commune, & tunc dicendum contra ius commune, quando expressè prohibetur praescrivptionem, ut in dicit. op. 1. de prescr. in 6. Quintum quod requiritur ad praescrivendam servitutem, quando est negativa, ut servitus altius non tollendi, scilicet prohibitio usus, ut not. glori. in l. qui luminibus de servit. ubi. præd. & in l. 1. Cad. de servit. & glori. 3. in c. abbate. de verb. sign. & Dyn. in l. prius de nov. operis nro. Et ideo in istis servitibus que constituent in prohibendo, ut est servitus altius non tollendi, non acquirunt quasi posse ssio, nisi per prohibitionem ex parte prætentendi servitutem, & patien tiam adversari. Sed in his, que sunt in faciendo, ut aquæ ductus, & simil. non requiruntur prohibitio, sed usus & patientia adversarii, quia in his consti tuntur quasi possesso: & in prædictis negativis servitutibus sufficit unus tantum actus prohibitionis ad hoc, ut quaeratur ita quasi possesso, puto ne altius collas, vel per fundum vadias, ut semper gl. in leg. 1. C. de serv. Sed in affirmatis, ut cundi per fundum, vel aquam ducenti. Dic quod si sunt tales in quibus possit esse usus per modum facultatis & familiaritatis, ut itineris,

Ex * prædictis autem collige secundum Flor. in d.l. servit. septem specialia in ista praescrivptione servitu m, & iurium incorporalium. Primum est, quod non requiratur vera possesso, sed quasi, quia iura incor poralia non possunt possideri, ut l. serv. §.

incorporales, de acq. ser. domini. Secundum quod procedit contra possidentem, ut habeatur l. scilicet de act. §. eqvæ, quod non est in rebus corporalibus ut ibi, & l. 2. Cod. de prescript. 30. ann. not. per gloss. in l. 1. in fin. cod. de serv. fugi. & ibi per Dd. Tertium, quia non praescriptio, quem lequitur Angel. de Aret. Institut. de actio. §. eq. e, tenco quod illud servandum est in foro civili iuxta not. in aie. fin.

Naturalis * autem interrupcio impedit praescriptionem etiam longissimi temporis in iis corporalibus, l. servitius. & l. 2. Codice codem r. & hoc facit contra eum, qui voleat praescribere molendini clausam, quam curius aquatum semper interrupuit, ut non videatur praescribere, quia perditus possest, quod est verum, si defruatur in totum, vel pro majori parte, alias fecus argument. l. dominus de contrahend. emp. & hoc tenet Baldus & Angel. in d. l. servitius, quod notandum est. Et per hanc expeditus est unus modus acquirendi servitutem per praescriptionem, ac etiam perfecte expedita est materia praescriptionis in acquisitione servitutum. De praescriptione autem in servitute amittenda, dicam in decima & ultim. quest. Item constituantur etiam omnes servitutes non per traditionem veram, quia incorporeita non recipiunt traditionem ad acquirend. ver. dom. l. servit. §. incorporalis, sed quasi traditionem, qua sit per scientiam & patientiam Domini, ipso me ducente in possessionem, unde etiam cavit, quod me non impedit uterum, l. 1. §. final. ff. de eru. præd. ruf. de act. emp. l. ratio. §. si inter de serv. l. quies. 20. de ista cautione habetur, in l. barian. & l. egi si servit. vend.

Item * constituantur servitutes, ut patiaris me uti servitute per prædium tuum

tum, non autem constituantur, ut tu aliquid non facias in tuo prædicto ne cas per fundum tuum, neve ibi constitutas, neque eo sivevis, si concederes mihi jus tibi non esse in fundo tuo aquam querere minnendæ aquæ meæ gratia: u. l. quoties, 15. de servit. in principiis etiam continuuntur, ut tu aliquid facias in tuo, prædicto viridaria tollas, ameniore resp. etiam præstes, vel in tuo pingas u. d. l. quoties, 15. §. eo salvo, quod in servitute oneris ferendæ dicitur, ut es debet sustinere partem vel columnam qui debet servitutem oneris ferente in patre vel columnâ sua, u. l. cum debere columnam, de serv. sober. præd. & l. securit. §. 1. abs. stat. si serv. vend. & aie. npr. in 1. q. principiis, in prima natura servitutum. Item servitutes constituantur in fundo simpliciter quo causa torus fundus servitutis afficitur, ut per quamlibet ejus partem ire, agere becat, l. si cui de serv. & l. si mibi concessi serv. cenn. l. seq. l. si via de serv. ruf. præd. nisi domino prædicti certus locus servitutis designetur, ut l. nam satis est. 6. §. sed si est fundus quemadmodum, ser. amit. de quo dic, ut dicant in 1. q. principiis, item omnes servitutes constitui possunt ad partem prædicti divisam: ut l. ad certam de serv. & nor. in l. pro parte, ff. de servit. non autem ad partem indivisa ut est text. cum gl. in d. l. pro parte & l. ut pomum, §. 1. co. t. & l. 3. in principiis de serv. leg. l. quis partem. C. commun. præd. Constituta autem servitute meo prædio, si nancio ejus dominium pro parte indivisa, pro ea parte servitus extinguitur, & pro alia remaneat, d. l. ut pomum, §. 1. fin. autem non est constituta in toto prædio, sed tantum promissa extinguenter servitus in totum, me adepto dominum prædicti d. l. pro parte, nam multa impiendiuntur facienda, quæ non dissolvuntur jam facta, l. patre furioso, de his qui sunt sui vel alieni. iur. & noi. per gloss. in d. leg. pro parte, item non potest constitui pars servitutis, ut quis teneatur ad partem ejus: quia omnes servitutes individualiter sunt præter servitutem usitata, ut aie in 1. principiis divisione servitutum, & si promisor vel stipulator servi decessit quilibet haeres teneat infolidum, & quilibet haeres stipulatoris agit in solidum, ut dict. leg. pro parte, & l. via de servitute. & fam. heretic. l. hardes, §. an ea & l. 2. de verbis oblig. l. 1. §. usfructus, ad leg. Fal. Item licet unus ex sociis non possit per partem acquirent servitutem fundo communis vel si unus ex sociis: de servit. ruf. præd. ramen per tempus seu temporis lapsu, hoc est praescriptio, ut acquirere potest, text. ejf cum glo. not. in l. sed ejf inter me, de servit. urban. præd. & ibi per Dd. & ibi hoc etiam tenet do. Paul. d. Castr. in d. l. ex parte.

Ex quo not. * quod aliquando plus 11 potest praescriptio, quam pactum, idem not. gloss. in l. fam. heretic. Item potest constitui servitus certo modo, ut cum certo genere velutini non agatur veluti cum equo duntaxat, vel ut certum pondus vehatur, vel ut res illæ traducantur, aut carbo portentur, ut est text. in l. servitutes 4. & l. de servit. Item potest constitui servitus, ut usus servitius temporibus, secerni possit, puta ut quis post horam tertiam usque in horam decimam eo jure utatur, vel alterius diebus utatur, ut est textus in l. via. Paragrapho 1. de servit. & in d. l. servitutes 4. §. fin. eo sit. & hoc servit in multis locis in aqueductu. Idem servitus potest imponi & restringi ad certum tempus: puta ut licet ire de die tantum, & non de-

nocte, maxime in urbanis prædiis, test. est cum gloss. in leg. iter, communia prædio.

Ex quo not. ibi Paul. de Cæst. quod non est licitum iie per civitatem, nec per domos alienas. Item constitui potest servitus etiam de ædifico futuro: ut l. si servitus, Paragrapho futura, de servitu, urbanor. prædio. & l. Labo de servitu, ruf. pred. Item confitui potest, ut aquam querere, & inventari ducent licet, ut d. l. Labo & dixi supra in illa quaest., in quibus rebus potest servitus constitui, & omnia que ibi diuntur, polluit hic addi. Item servitus navigandi potest per lacum perpetuo conditione, ut l. via co. stium. § si laus, de servitu, ruf. pred. item servitus ipso jure neque ex tempore, neque ad tempus, neque ad certain conditionem, verbi gratia, quādū volam, constitui potest. Sed si hoc modo constitutus, obstat facti vel dol exceptione contra promissionem servituis vindicanti, ut est text. int. 4. que incepit, servitus, de serv. & ibi plen. per gl. Bar. & Dd. Et pone exemplum ex tempore, scilicet, ut incipiat post pascha ad tempus, ut incipiat nunc & datur usque ad pascha sub conditione, intellige, extinctiva, scilicet ut constituo tibi servitutem, quia extinguitur si navis ex Asia venerit, non autem intelligas de conditione inceptiva, videlicet constituo tibi servitutem in tali fundo, si navis ex Asia venerit, quia sub conditione bene potest constituti servitus, sicut & dominium potest sic transferri, & possidio, ut de acquirend. possess. l. si quis absent. , Paragrapho si quis, & not. gloss. in d. l. 4. in verbo, sub conditione, quæ gloss. faciens differentiationem inter conditionem extictivam & inceptivam, non est solut.

alibi, secundum Raph. in respiciendum, si cer. pet. & Flor. in d. l. 4. & communiter tenetur.

Ex his not. * quod servitutes reales & prædiales ipso jure non recipiunt certum tempus ex parte ante ad impedientium originem, sed conditionem sic, sicut impedimus in obligatione & quia constitui non potest ex certo tempore, l. obligationem ferre. § placet digestis de ait & oblig. sed sub conditione sic, ut l. cedere diem, de verbo. sig. Ex parte vero post, id est, ad ipsam obligationem servituis faciendam, non recipiunt conditionem, nec diem quantum ad substantiam ipso jure, sed obstat exceptio: quia tempus non est modus tollenda, &c. quia postquam incepit semel competere, durat perpetuo, sed adveniente die vel conditione, obllabit exceptio, ut d. §. placet, & habetur in l. nemo potest, de leg. 1. Et hoc est quod dicere voluit text. in l. 4. de servit. & in istis appositio temporis contra naturam actus non vitias nec viatur, sed operari in eo quod operari potest circa ipsam, & non contra substantiam ut d. & l. 4. & l. cum qui ita s. qui ita de verb oblig. & habetur in d. l. nemo potest. Et de intellectu & materia in d. l. 4. vide ibi plenius per Bar. & omnes Dd. & plenius per Rofred. in suis libellis juris civilis in actione confessoria, vers. item, queritur que dicitur, & vide quod dixi supra in 6. quaest. in princ. Et adde quod licet servitus constitui possit ex parte ante, sub conditione ad impedientium originem, videlicet promitto tibi servitutem in tali fundo, si navis ex Asia venerit, tamen si ante eventum conditionis tradidi, vel quasi, per patientiam transire in jus servitutis, Digestis de

solut.

solut. l. sub conditione, de iure dot. l. nisi secundum gloss. nat. in d. l. 4. in versi. sub conditione, circa princ. ibi, si ante cond. tradidi, que gloss. non est alibi, secundum Ang. & ibi Dd.

2.4. Ex quo not. singulariter, quod sic cut in re corporali qui tenetur dare sub conditione, si interim tradat corporaliter, transfert statim dominium, l. doce fructus, in fin. de iure dot. ita in iure corporali, si quis promisit uni dabo sub conditione, si interim patiatur illum uti, quod pro traditione habetur, l. quoties, 20. de servitu. conferit illud jus proprietatem transferre, per gloss. illam notab. quam teneo, licet Angel. ibi dicat, quod non credat illam verum dicere.

ADDITIO.

a Prescript. Adde Alex. consil. 14. in 2. column, in princip. in 3. vol. Et multa in materia præscriptionis habes in 2. volum. conf. 1. & in 4. volum. conf. 99. in 1. & 2. column, & an jus canonicum in materia præscriptionis deroger juri civili, vide Corn. consil. 16. in 2. volum.

b Presumatur. Quomodo & quando in præscriptione requiratur bona fides, & quid de jure civili & cano. vide Alex. conf. 99. in 1. colum. in 4. volum. & an ex titulo presumatur bona fides, in consil. 89. in 3. volum. & bona fides non presumitur in eo, qui contra iura mercatur, vide Corn. consil. 121. in 2. vol.

c Titulum. An titulus invalidus transferat dominium, vide Corneum consil. 108. in 1. volum. Et Alexand. in 5. volumine, in conf. 89. & ibi, quod contra habentem titulum verum universalem, datur petatio hereditatis,

d Patientia. Adde Alexand. consil. 1.

in 5. volum. & ibi, an tolerans unum possideat, ita ut illa patientia egrediatur terminos tolerancia.

e Obligatio. Obligatio & actio an sit nota ante d. em, vel quomodo, vide Alexand. conf. 2. in 4. vol. Et qui obligatur in foro anime naturalis obligations, vide Corn. conf. 256. in 4. vol.

CAPUT XXI.

Quando servitus acquiratur.

- 1 Promissione an servitus acquiratur.
- 2 Dominium rei incorporalis, & quæ dominium rei incorporalis ipso in re eodem modo transirent.

Dixi quomodo & qualiter servitus acquiratur. Sed quando acqui-

tatur?

Dic quod per promissionem * tantum non acquiratur servitus, nisi realiter constitutur: quia talis sola promissio non constituit jus in re, hoc est, in servitute, sed jus ad rem: ut l. si parvum, in princip. ff. quemadmodum ser. amit. not. in l. & in provinciali, Cod. de servit. & dixi supra in illa quaest., quomodo cognoscatur, an servitutes sine reales, & prædiales, & not. ex illa l. si parvum, in princip. quod servitus aquæ ductus non incipit, antequam fiat rivus per quem ducatur, & idem in qualibet alia servitute, ad cuius usum requiriatur, quod aliquod opus fiat in re serviente, puta rigni immitten- di, quia requiritur quod fiat foramen, & antequam fiat servitus, non potest dici, quod sic constituta per aliquem contractum solum, sed competit actio personalis, ut constitutur, quæ actio de sui natura non collitur, nisi spatio longissimi temporis, ut l. sicut, C. de prefec.

præser. 30. annor. Sed postquam factum est opus incepta est servitus, quæ tolli potest spacio longi temporis, secundum ea quæ dixi in precedentibus g. principiis, & si quis inducit me in fundum suum animo constituendi mihi servitatem, licet statim dicatur constituta servitus, ut l. 3. §. dare. ff. de usufructu, hoc tamen est verum, quando non est opus aliquid fieri ad usum servitutis, puta itineris, vel viae, vel altius non tollendi, vel hancius aquæ, ubi non potest opus facere. Secus quando est aliquid necesse fieri, sine quo quis uti non posse, quod perperuo tene mense. Sed si legata est servitus realis & pia-dialis, dic quod dies servitutis cedat à morte testatoris, etiam legatario ignorante, licet pro se non transmittatur, sed cum prædicto translatu, unde non est proprie transmissio, sed inherencia quedam, causa est in l. si partem s. i. quemadmodum servit. amit. & ibi hoc not. Dl. & Bald. in l. unica s. in novissimo. de cad. tollend. sine s. libe. tati-bus.

Quod intellige * verum, quando fuit legata expiæ: quia sicut translatum dominum rei corporalis expressè legatum ipso iure, l. Tito, ff. de ser. ita & istud quasi dominum iurius incorporalis. Nam & in illis reperiuntur dominium improprie: ut not. in leg. qui usum uultum in sua, in vers. dominum, si usufructu pot. & per gloss. & Dd. in l. generaliter, s. nibil commune, de acquirend. poss. sed si suister legata servitus taret, scilicet: quia per legatum tacitum non tantum jus servitutis, sicut nec etiam ipso iure dominium, l. seruum filii, s. i. de leg. 1. & habent per gloss. & Dd. in l. emperor. s. fin. de ser. vend. & per Bart. & omnes Dd. in l. de leg. 1. Ita etiam tenent Bart. & Dd. in l. binas ader. de seru. ur-

ban. pred. & Flor. in l. testatrix, in prin-cip. si ser. vend. An autem rei legata, vel vendite, vel divisæ servitus debatur, vide plen. s. per Bart. in l. 1. de ser. ita, leg. & per Bart. & omnes Dd. in l. binas ader. & per Paul. de Castr. in l. in testam. §. interpositi, in fin. communia pred. & viat in l. si quis ades, in princip. de servitut. in bart. pred. & per text. & gloss. in vers. restituatur, in l. 2. §. fin. de heredit. vel est. vend. & vide text. not. in d. l. te-statrix.

CAPUT XXII.

Quomodo, & qualiter, & quando, & per quem ser-vitus retineatur.

1. Servitus an pro parte acquiri, vel reieneri possit.
2. Servitutem fundo communia an unus ex sociis acquirere, vel reieneri possit.
3. Civitas, vel castellum, quod habet merum imperium, si occupetur à tyrrano, ipse reseret suam quasi possessionem imperii, seu jurisdi-cionem.
4. Aqua per se ipsam suens, an praescriptionem, vel consuetudinem, in duere valeat.

Nunc dicamus quomodo, & qua-liter, & quando, & per quem ser-vitus retineatur.

Et * qui breviter, quod servitus pro parte acquiri non potest: ut l. pro parte, de seru. tamen pro parte reieneri potest: unde prædictum tuum, si mihi serviat, sive ego partis prædicti tui dominus esse coepero, sive tu mei,

pro

per Bart. & Dd. in l. 1. C. de jurif. ornat. jud. Item reieneri potest, etiam si ille, qui utitur, non utitur nomine eius, cui competit, sed sibi, ut quia sit locutus, vel si quis eius nomine utatur, ut dixi, & not. gloss. in leg. final. quenam. servit. amit. Item per naturalem aquæ cursum naturaliter alicui retentum ser-vitus retinetur: ut est textus in dicta leg. qui fundam, quenam dicitur servit. attinetur.

Sed * nunquid aqua per seipsum & fluens possit inducere prescriptionem vel consuetudinem? Dic quod non, quia non est res animata: & per rem inanimatam nihil nobis acquiritur: oportet ergo in prescriptione aliquem uestum intercessum, quo principato sufficit aquam per se fluere: ut d. leg. qui fundam. In consuetudinem etiam sufficit, quod iniustum habuerit à multis uteribus: nam postea perficiunt foli cursum temporis: ff. communia praedia, L. venditor. §. si constat, & not. Bald. cap. 1. §. si quis de manu. in perule, col. in titulo de conuerto, invexit. Item propter pupillum vel minorem, cum quo habeo rem communem, reieneri servitatem, licet ut non utar, ut est tex-valde notabilis, in leg. fin. communem. in principio, quenam dicitur, servit. amit. & ibi vide omnino Doctores quenam. servit. amit. Item quomodo & qualiter quasi possesso reieneri servitutem, vide per gloss. in leg. 2. Cod. de servitut. & ibi per Dd. maximè per Cyn. in 3. q.

CAPUT XXIII.

Qualiter quis uti debeat ser-vitute.

Via si cui simplici usu concedatur, an per quamunque fundi par-

H tem

- tem quo voluerit, vel per totum fundam posse.
2. *Hominibus armorum, vel aliis, si per unum territorium, vel alium comitatum transiit concedatur, ipsi debent transire per partem concedenti minus damnum.*
 3. *Servitus simplex si in fundo debetur, ad quem spectat, in qua parte servitores habere deceat.*
 4. *Electio servitus quando facienda est ad quem ipsa electio spectet, an scilicet illi qui debet servitum, vel illi cui servitus debetur.*
 5. *Verba abeunt interpretari pro eo, in cuius favorem apponuntur.*
 6. *Servitus cui debetur, aut in padio serviente adficare licitum sit.*
 7. *Constitutione simplici servitus eundi abesse alia expreſſione, an licentia faciendi scalas concessa videatur.*
 8. *Adficandum si sit in padio servitum debente, cuius expensis auficandum sit.*
 9. *Locum servientem an resiceret licetum sit.*
 10. *Statuti forma si licitum sit ad vindictam aliquem occidere, an etiam sit licitum amicos congregare, qui ipsorum aduentus.*
 11. *Occidere aliquem si alii licitum sit, an si licitum etiam alteri demandare.*
 12. *Refellio vel depresso, aut levatio servitum, cuius expensis fieri debeat.*
- N**ono principaliter est videndum, qualiter quis debeat utri servitute. Et dic briefer, quod debet utri civili modo.
1. *Nam si cui * simplici usu via conceditur per fundum cuiuspiam, vel relinquatur in infinito: videlicet per quamlibet ejus patrem ire, agere, licet bit civili tantum modo, non enim per villam ipsam, nec per medias vincas ire agereque possit, & minore servientis fundi detramento, tex. est. not. in l. se cui. de serv. in Lmibi concessis, 2. i. cum lege sequenti de servis. rufi. pred.*
 2. *Et hac iusta* allegantur, si aliquibus hominibus armorum, vel aliis concedatur transiit per unum territorium vel alium comitatum, quod debet intelligi, scilicet quod transire debeant per partem minus damnum concedenti, & quod debeant civiles se habere. Et quando se inciviles habent, dicuntur contra conventionem venire: & debet eligi locus per quem possint ire vel agere, ut est tex. in l. si cui 9. ff. de serv. & L. certo generi, §. 1. de ser. rufi. pred. Et postquam est electio facta de loco, non est licetum mutare voluntatem, & per alium locum ire, ut d. l. si cui. immo certe partes liberte remanent, ut est tex. in d. certo generi, §. 1. & dixi quod quarto de electione procedit, quando concessio servitum fuit facta simpliciter, secus, si actionem fuisset, quod torus fundus servire debebat.*
 3. *Nam* si ita concessio simplex non esset, sed generalis, vel utilis: tunc non cogeretur ille, cui concessio facta est, eligere locum, sed posset nunc per unum locum, nunc per alium transire: & sic licitum esset ponere, ut prob. in d. l. certo gen. §. 1. & in l. nam satis, §. 1. v. ceter. & in §. ceter. & ibi gl. in verb. velis. quemad. ser. am. Sed ille qui concessit servitutem, bene potest variare sine alterius incommode, l. 2. §. pen. de rel. & sumpt. fun. secundum gl. fin. l. si cui qui est not. & sequitur ibi Bartol. & communiter Dd.*
 4. *Sed est * dubium quando electio est facienda, ad quem spectat electio*

an illi qui debet servitutem, an illi cui servitus deberet: Et videtur, quod electio sit debitoris, sive loquuntur in contractibus in l. pterunque, in fin. de jure, sive in ultimis voluntatibus, per l. si via de serv. rufi. pred. In contrarium videatur, quod sit cl. ctio habere debetur, per l. si cui. in princip. de servito. Glos. solvit uno modo in d. l. si via. Dic tu melius, aut verba executiva sunt prolatæ ad unius exemplum quando sunt prolatæ a dace debente. Hares dato vel concedito servitum Titio in fundo meo, vel Titio promittere concedere viam. Exemplum vero quando sunt prolatæ a homine debente, est. Volo quod Titius habeat sibi servitutem in fundo meo, vel quod Titius possit vindicare servitutem, & tunc sive loquuntur in ultimis voluntatibus, electio est illius ad quem pertinet profeatur, ut l. plane 1. §. si de leg. 1. ibi, sive addito, ut l. si ita relictum §. fin. ibi, hares dato, de leg. 2. & hoc tenet glos. ordi. in d. l. Lucius de leg. 2. & ita debet intelligi d. l. si via. scilicet quod iverba executiva erant prolatæ ad haeredem, sive loquuntur in contractibus: licet hoc bene expressum non repetatur, secundum Cyn. in l. cum quidam digests de verb. fig. Sed secundum Bar. in d. l. Lucio, istud probatur; in l. si sic stipulatus fuerim. & in l. si ita stipulato, de verb. oblig. & probatur etiam per argumentum, secundum Cyn. in d. l. si stipulatus fuerit per te non fieri, de verb. oblig. consuet. l. 2. §. quidam eod. titul. in leg. cum is. §. 1. de cond. indeb. & hoc tener Dyn. in regul. in alternativis, in 6. & Cyn. in dic. leg. cum quidam & Bar. in dic. leg. Lucio. & Flo. in die. l. si via & habetur per Dd. in leg. quia duos. & leg. legato generaliter, de leg. 1. & eandem conclusio facit Bar. in penis alternativis in leg. quicunque. C. de serv. fugi. in leg. 1. §. expilatores de sfract. & expil. here. & d. l. Lucio in fin.

Et ratio usus * hujus conclusionis 5 potest esse, quis verba debent interpretari pro eo, in cuius favorem apponuntur ut leg. folius §. 1. quando dies lega. ced. Sed si verba executiva ad neutrum referuntur: & tunc sit distinctio. Aut loquuntur in contractibus, & electio est date debentis, ut leg. pterunque in fin. de jure dot. Aut in legis leu in ultimis voluntatibus & tunc electio est ipsius legata, d. leg. Lucio. & ita est tenendum in hac materia, quia et communis doctrina Doctorum, licet aliqui aliter dixerunt.

Item * licitum est ei, cui servitus 6 debetur, adficare in padio serviente, ita, quod commode jus servituis habet posse, ita, quod fiat sine domini incommode. Et ideo si iter legatum est quo nisi opere factio in non potest, licet fodiendo, substruendo iter facere, ut est rect. in leg. iter de servitius, & l. servitutes, §. 5. de servitius, urban. pred.

Ubi citus not. * quod simplici 7 constitutione servitutis eundi, abesse alia expreſſione, videatur esse concessa licentia, & facultas faciendi scalas, & simili in fundo serviente, sine quibus servitus haberi non posset, etiam si illæ scalæ possent fieri in padio dominante: quod est singularē. Eodem modo qui habet jusqua ducendæ per alium fundum, licet ei fistulam suam fictilem, vel cuiuslibet genitisi in rivo ponere, quo aquam latrus exprimeret: & quod vul in rivo facere, licet, dummodo de dominio prædii aquam detinens non faciat, ut est tex. in l. Quimus de serv. rufi. pred. & in l. hac sententia & in l. fin. de aqua quoti. & est. & haec iusta

allegantur quod habens licentiam eundi vel aquam ducenti per alium fundum, vel scalas, vel clivos faciendo in fundo serviente, potest arbores incidere, tamen fodere, explanare fossata: & similia facere, ut commode servitute uti possit. Si ergo hoc facit, non potest de domine dato accusari, secundum Flo. in d. l. s. iter. quod not. quia est quotidianum, & utile & quod ego intelligo, etiam si sit incommodum domino praediti servientis, respectu incisionis, vel explanationis, aut fossae: qui illa sine aliquo damno fieri non possunt. Sed si fieri incommodum domino praediti servientis in eundo, vel aquam ducento, tunc praediti congregare amicos qui ipsum adjuvent ad hoc & illi non punientur fieri nec ille principialis, & dicit de hoc esse glost. not. & sing. in l. ex fundi. de vi & vii armis. licet glof. in l. Gracchus, C. de adu. videatur requirere, quod congregati sint tales quibus ille congregans possit precipere, ut sint filii, vel servi, & istam partem quod non punientur, tenet Jacob. de Bur, & Paul. de Calte. in d. l. refectio. & alias obiqni in civitate mea. Venerosi: ubi est statutum, quod si frater vel maritus, vel pater reperit aliquem cum forore, uxore, vel filia male conversantem, possit cum impunè occidere. Nam quidam sciens unum male conversari cum sua forore congregavit duos amicos, & occidit eum. Dixi, quod tam frater, quam etiam sui foci debent absolviri, per d. l. refectio. cum his qua supra dixi. & in per curiam judicatum fuit: quod perpetuo tene menti.

Licer * si dubium, nunguid in his casibus ille, qui potest aliquem occidere, & possit alteri hoc mandare ita a quod ille mandatarius non teneatur? & Bal. tenet idem scilicet, quod mandatarius occidens non teneatur, in l. Gracchus C. de adulte. & de hoc est glof. sing. in d. l. cum fundum in vers. postea, in princ. secundum letit. primam

lam ille, cui servitutes debentur, sed etiam fabri sui & magistri ad hoc necessariae ut ex text. not. in d. l. refectio. nis, eti resisteret illis, videris dominum no prædi dominantis resisteret, text. est notab in l. offa. §. fin. de relig. & sumpt. fin. secundum Paul. de Calte. in d. l. refectio. est argu. secundum Paul. de Calte. ibi.

Quod * si ex forma statuti licitum est aliqui vindictam lumere de eo, qui ipsum offendit, sit sibi licitum congregare amicos qui ipsum adjuvent ad hoc & illi non punientur fieri nec ille principialis, & dicit de hoc esse glof. not. & sing. in l. ex fundi. de vi & vii armis. licet glof. in l. Gracchus, C. de adu. videatur requirere, quod congregati sint tales quibus ille congregans possit precipere, ut sint filii, vel servi, & istam partem quod non punientur, tenet Jacob. de Bur, & Paul. de Calte. in d. l. refectio. & alias obiqni in civitate mea. Venerosi: ubi est statutum, quod si frater vel maritus, vel pater reperit aliquem cum forore, uxore, vel filia male conversantem, possit cum impunè occidere. Nam quidam sciens unum male conversari cum sua forore congregavit duos amicos, & occidit eum. Dic. quod tam frater, quam etiam sui foci debent absolviri, per d. l. refectio. cum his qua supra dixi. & in per curiam judicatum fuit: quod perpetuo tene menti.

Licer * si dubium, nunguid in his casibus ille, qui potest aliquem occidere, & possit alteri hoc mandare ita a quod ille mandatarius non teneatur? & Bal. tenet idem scilicet, quod mandatarius occidens non teneatur, in l. Gracchus C. de adulte. & de hoc est glof. sing. in d. l. cum fundum in vers. postea, in princ. secundum letit. primam

de vi & vi. ar. idem Bal. tenet contrarium in c. 1. vers. & hoc facit ad q. in titul de pace jura. firmar. in ijsb. fin. per l. servus si habe. de statu libe. ibi, pater duxaxat, &c. idem tenet Ang. in d. l. Gracchus, & ibi Salic. inclinat in istam sententiam, licet dicat se dubitare, idem tenet etiam Ang. de Aret. in suo maleficio, in glo. che mai aduersa erat a mia domina. in 6. col. ver. quid si pater vel maritus. Hanc questionem non determino: quia non est materia nostra, sed est dubia fatis, sed vide tex. in l. s. quis in gravi. §. 1. & ibi per Ludo. Pon. ff. ad Sylla. Ita ille cui debetur servitus, potest deprimitre, & elevate locum servientem, ut commode servitu te uti possit, si sibi necessarium est, nisi alterum cum sit, ut est text. in d. l. refectio. ff. communia prædi. vel nisi hoc sit cum magno incommodo domini prædi servientis, & hoc modo potest intelligi, l. 1. §. fin. de rōis & l. 3. §. penul. ff. de iure, aliisque privato.

12 Sed * cuius expensis talis refectio, vel depressio, aut levatio fieri debeat, Dic regulariter expensis ejus, cui servitus debetur, sed nullus in servitute oneris ferendi, ut est text. in l. & si ferre ff. si serv. vend. & ibi per Barr. & Dd. de quo dic. ut dicam plenus infra, de servitute oneris ferendi. Cetera circa materiam istam vide quæ dicam in speciebus servit.

ADDITIO.

a Occidere. Adde Alex. conf. 141 in 1. col. §. 3 pro hoc in 2. vol. & in 1. vol. conf. 160. in 3. col. ubi ponit, an, & quando sit licitum occidere, & quomodo, & qualiter probetur defensio. & an requiratur, quod non potuerit aufugere.

CAPUT XXIV.

Quando, & qualiter, & quomodo servitutes amittantur.

- Res propria nemini servit.
- Servitus an extinguatur, quando sive fundus servitus uni, vel omnibus sociis prædi dominantis, omni bus sociis, vel uni participantis acquiritur.

- Emphytuta, vel vasallus si funde emphyt. vel feudatario servitatem imponuerit, & postea emphytentis vel feudum finitari, servitus impositio extinguitur.
- Præscriptione solliciti non uendo regulariter servitutes amittuntur.

- Decimation in præscriptione, & in aliis rebus ecclesiasticis, an temporum duplicito, de quibus in iure, locum habeat.

- Præscriptio servitutis an contra ignorantem se jus servitutis habere, curat.

- Jus canonican & civile quo ad præscriptionem an differant.

- Accusatio vel requisitus de criminis si fiat, quod certo die, vel loco commissum dicitur, si de alio die, vel loco probetur, nunquid ad condamnationem sufficiat.

- Alieno in patiarum si agam, quia percussisti me in facie cum pugno, & de percussione in statu probeatur, an absoluto sequi debet.

- Inquisitio, vel accusatio cum sanguinis effusione si probata fuerit & simplex percussio probata sit an condemnatio de simplici percussione sequi debet.